

Nr 1010

Av herr Hedlund m. fl., om en garanterad minimiinkomst.

(Lika lydande med motion nr 849 i Första kammaren)

En reform för utjämning av behållna inkomster med användning av enbart skatteinstrumentet har sin givna begränsning. För grupper med låga inkomster kan den behållna inkomsten ökas endast obetydligt eller inte alls genom lättnader i direktskatten, eftersom denna redan i utgångsläget är **ringa eller helt saknas**. En skärpning av skatterna för högre inkomster innebär samtidigt vissa risker för starka kompensationskrav på avtalsmarknaden eller löneglidning för starka grupper. Därmed återställs de tidigare inkomstrelationerna eller ökas kanske t. o. m. klyftorna mellan hög- och låginkomstgrupper.

Den alltmer markerade övergången från direkt till indirekt beskattning är bl. a. ett uttryck för direktskattens begränsande användningsmöjligheter. En ökad indirekt beskattning medför att inkomstöverföringar blir nödvändiga för att åtminstone möjliggöra kompensation för de stigande levnadskostnaderna på grund av mervärdeskattens höjning. Ingenting hindrar naturligtvis att inkomstöverföringarna görs så stora att de inte bara ger kompensation för indirektskattens stegring utan också åstadkommer en jämnare fördelning av behållna inkomster efter skatter och transfereringar. Självfallet innebär också denna form av omfördelning risker för framgångsrika kompensationskrav avtalsvägen från grupper med stark ställning på arbetsmarknaden, men metoden ger i varje fall från jämlikhetssynpunkt bättre möjligheter att placera inkomstförstärkningarna där de bäst behövs än enbart användning av skatteinstrumentet.

Den under vårriksdagen aviserade skattereformen synes vara klart inriktad på en omfördelning via skatterna. Det innebär som nämnts minskade möjligheter att förbättra situationen för de sämst ställda, som inte kan bistås genom skattelättnader. Kompensation för mervärdeskattens höjning aviseras till barnfamiljer och folkpensionärer, men kompensation för andra konsumtionssvaga grupper synes ej övervägas.

Man bör notera att drygt 16 % eller ca 600 000 av alla förvärvsarbetande inkomsttagare år 1968 enligt riksförsäkringsverkets statistik över inplacering i sjukpenningklasser tjänade mindre än 10 200 kr. I denna stora grupp ingår ej ålders- och förtidspensionärer, studerande ungdomar över 16 år eller

hemmafruar under 67 år. Bland sistnämnda grupper har enligt samma statistik mer än två miljoner förvärvsinkomster understigande 2 600 kr. per år.

Trots vårt omfattande ekonomiska trygghetssystem riskerar stora grupper — och oftast de allra sämst ställda — att hamna utanför både välfärdsstegringen och den ekonomiska utjämning som i första hand borde komma dem till godo. Svårigheterna att nå denna heterogena grupp genom inkomstöverföringar är uppenbara i den mån dessa måste grundas på fakta i deras situation utöver den låga inkomsten. I gruppen finns t. ex. långtidsarbetslösa och -sjuka. Många av de ca 600 000 i vårt land som arbetar mindre än 35 timmar i veckan finns också i låginkomstgruppen. Ensamma vårdnadshavare och äldre eller handikappade tillhör ofta de deltidarbetande. De stora skillnaderna i arbets- och inkomstnärigheter mellan olika näringar och delar av landet återspeglas också i denna statistik. Trots det stigande välstånd som kan avläsas ur totalsiffrorna på skilda områden, finns det således grupper som alltmer kommer efter i utvecklingen. De ekonomiska klyftorna tenderar att öka mellan olika landsdelar beroende på befolkningsutveckling och näringsstruktur. Klyftorna upplevs i det växande välståndet som alltmer orättfärdiga, när exempelvis löneskillnader på 25 % för samma sorts arbete förekommer mellan olika regioner.

Strävan till jämlikhet mellan regionerna i landet måste förstärkas. Först när människorna upplever regionerna som likvärdiga från social och ekonomisk synpunkt kan den nuvarande befolkningsomflyttningen hävas och rörligheten på arbetsmarknaden bli ett uttryck för individernas preferenser vad avser boendeort.

På längre sikt måste det sociala trygghetssystemet förstärkas och byggas ut genom någon form av garanterade minimiinkomster för alla, vilket centern föreslog som en andra etapp i en skattereform för ekonomisk utjämning till förra årets riksdag. Syftet med en sådan generell trygghetsförsäkring måste bl. a. vara att förbättra den ekonomiska situationen för de sämst ställda i samhället. Direkt inkomstöverföring är den enda möjliga metoden för att bistå dessa grupper. Den sannolika höga andelen indirekt skatt även på lång sikt skärper kravet på en garanterad inkomst.

Det nuvarande socialpolitiska systemet innehåller många påfallande brister. Genom dess svåröverskådliga uppbyggnad riskerar man att de som bäst behöver samhällets stöd inte lyckas få detta. Gjorda undersökningar tyder på det. Det oenhetliga systemet innebär stora informationsproblem och naturligt nog också ökade risker för orättvisor. Genom i första hand en garanterad minimiinkomst, som därefter kan byggas ut, kan en administrativ förenkling av det nuvarande systemet uppnås och riskerna för godtycke minskas. Genom ett generellt system kan resurserna inom socialvården i ökad utsträckning koncentreras på rådgivande, förebyggande och rehabiliterande verksamhet och förutsättningarna öka för ett mera förtroendefullt samarbete mellan samhällets representanter och dem som behöver stöd. Den snabba utveck-

lingen på dataområdet bör kunna skapa möjligheter för ett smidigt och snabbt fungerande transfereringssystem.

Garanterad inkomst bör kunna ge en bättre grund för ökad regional jämlikhet. Den som drabbas av arbetslöshet får längre rådrum och blir mindre känslig för den ekonomiska press som i dag inte minst tar sig uttryck i krav på förflyttning till annan ort från samhällets sida.

I den offentliga debatten har ibland antytts risk för minskade arbetsinsatser inom vissa grupper som en följd av införandet av ett minimiinkomstsystem. Gentemot detta kan sättas den stimulans till förvärvsarbete och aktivitet som bör bli en följd av förbättrad återanpassning i samhället och en social frigörelse för stora grupper.

De metoder som kan tänkas är antingen en garanterad minimiinkomst eller ett system med negativ beskattning, d. v. s. en avtrappad transferering upp till en viss inkomstnivå. En garanterad minimiinkomst kan utan större svårigheter ersätta åtskilliga av de bidrag eller försäkringar som i dag existerar, exempelvis sjukpenning, arbetslöshetsförsäkring och socialhjälp.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en utredning om ett system med garanterad minimiinkomst samt dess konsekvenser för den framtida socialpolitiken och de befintliga sociala förmånerna.

Stockholm den 28 januari 1970

Gunnar Hedlund (cp) Thorbjörn Fälldin (cp) Johannes Antonsson (cp)

Lars Eliasson (cp) Nils G. Hansson (cp) S. G. W. Wahlund (cp)

i Sundborn i Skegrie

Sven Vigelsbo (cp) John Eriksson (cp) Gunnar Larsson (cp)

i Bäckmora i Luttra